

XXV Всеукраїнський конкурс учнівської творчості

Номінація «Історія України і державотворення»

“Огонь запеклих не пече” (Т. Шевченко)

ФЕНОМЕН ЛЕВКА СКОПА

Роботу виконала:

Кіндратів Надія Олегівна,

учениця 9-Б класу

гімназії № 10 ім. Є. Коновальця

Дрогобицької міської ради

Науковий керівник:

Захарія Лілія Адамівна

вчитель історії

гімназії № 10 ім. Є. Коновальця

Дрогобицької міської ради

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЖИТТЄПИС.....	6
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ.....	10
РОЗДІЛ 3. ДОПОМОГА ФРОНТУ	17
ВИСНОВКИ.....	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	22
ДОДАТКИ.....	24
Додаток 1.....	24
Додаток 2.....	24
Додаток 3.....	25
Додаток 4.....	25
Додаток 5.....	26
Додаток 6.....	26
Додаток 7.....	27
Додаток 8.....	27
Додаток 9.....	28
Додаток 10.....	29

ВСТУП

Хто вогнем душі зігріває світ, того жодне полум'я не спопелить

Вінсент ван Гог

Актуальність теми. Слова Тараса Шевченка з поеми “Гамалія” - “Огонь запеклих не пече” - слугують не просто епіграфом, а аксіомою національної стійкості та незламності духу. У часи повномасштабного вторгнення та тривалої боротьби за свободу і незалежність української держави ця теза набуває нового, пророчого змісту. Дослідження сучасних героїчних постатей та їхньої громадянської позиції стає критично важливим для формування свідомості майбутніх поколінь українців.

Лев Скоп - знакова постать з Дрогобича, чия біографія є прикладом патріотизму та відданості. Його творчість ґрунтується на глибокому дослідженні та відновленні традицій українського іконопису, зокрема унікальної техніки писання ікон на гонтах. У боротьбі, де лінії фронту проходять не лише територією, а й крізь національну свідомість, постать митців, як-от Левко Скоп, набуває особливого, стратегічного значення. Його діяльність - це прямий доказ того, що культурна спадщина (зокрема відновлення іконопису, збереження традицій) є духовним щитом, без якого фізичний опір стає неможливим.

Таким чином, звернення до постаті Лева Скопа у контексті теми конкурсу “Огонь запеклих не пече” є не лише доцільним, а й глибоко символічним. Його творчість - від сакрального іконопису до гострого публіцистичного слова - є взірцем того, як мистецтво стає зброєю, а митець - провідником національної ідеї. Лев Скоп не просто досліджує минуле, він перетворює його на живий фундамент для нашого майбутнього. Саме в такій безкомпромісній єдності слова і чину сьогодні втілюється шевченківський заповіт незламності: адже коли серце горить справжньою вірою, жоден зовнішній “огонь” не здатен його обпекти.

Об'єктом дослідження є життєвий шлях, багатогранна мистецька (іконописна), наукова та громадсько-волонтерська діяльність Лева Скопа, що виступає як цілісний феномен сучасної української культури.

Предметом дослідження є втілення патріотичного духу, ідей незламності та концепції “Огонь запеклих не пече” у творчому доробку (іконах, поезії) та активній громадянській позиції Лева Скопа.

Метою даної роботи є всебічне розкриття феномену Лева Скопа - художника-іконописця, дослідника та волонтера, чий життєвий шлях, починаючи з Революції Гідності, перетворився на маніфест свідомої громадянської відповідальності. Дослідження прагне показати, як він, відмовляючись від матеріальних благ на користь допомоги армії, безстрашно продовжує культурну та гуманітарну місію, ілюструючи невід'ємну єдність тилу і фронту (“без нашої допомоги б не існувало їх, а без їхнього захисту - нас”). Крім цього, комплексний аналіз життєвого та творчого шляху Лева Скопа постає у роботі втіленням патріотичного духу Тараса Шевченка у сучасності.

Завдання дослідження. Реалізація поставленої мети передбачає послідовне розв'язання низки взаємопов'язаних завдань, що дозволяють комплексно розкрити постать Лева Скопа у світлі шевченківських ідей. Осягнення феномену незламності потребує глибокого аналізу того духовного коріння, що живить силу сучасного митця. Відтак, для цілісного відтворення образу “запеклого” духом подвижника, у роботі визначено такі кроки:

- проаналізувати життєвий та творчий шлях Лева Скопа як художника-іконописця та громадського діяча.
- дослідити особливості його сакрального мистецтва (зокрема іконопису на гонтах) як способу збереження національної пам'яті та ідентичності українців.
- виявити паралелі між філософським змістом Шевченківських слів “Огонь запеклих не пече” та діяльністю Лева Скопа.
- висвітлити роль митця як активного учасника волонтерського руху.

- обґрунтувати значення постаті Лева Скопа як сучасного символу незламності духу та морального орієнтира для українського суспільства в умовах військової агресії.

Наукова новизна дослідження полягає у фундаментальному переосмисленні постаті Лева Скопа не лише як представника сучасного мистецтва, але й як живого втілення шевченківської філософії незламності у складний для України час.

У роботі встановлено, що іконопис та поезія Лева Скопа виходять за межі естетики, стаючи формою духовного спротиву та інструментом гартування національної волі, що актуалізує класичну тезу “Огонь запеклих не пече”. Це доводить, що збереження матеріальної культури є базовою умовою незламності духу, оскільки народ, який має коріння, стає невразливим для вогню зовнішньої агресії.

Крім цього, матеріали даного дослідження можуть стати основою для виховних годин та лекцій, які доводять, що шевченківські ідеї залишаються актуальними у сучасному житті. Постать Лева Скопа слугує ідеальним прикладом для молоді, як поєднувати професіоналізм, інтелект та любов до Батьківщини. Зокрема, у сфері мистецтвознавства та культурології робота пропонує готовий аналіз того, як сакральне мистецтво адаптується до умов війни, що може бути використано при підготовці спецкурсів із сучасного українського мистецтва. Дослідження також популяризує концепцію “мистецтва на службі ЗСУ”, надихаючи інших митців на пошук власних форм підтримки фронту. Зрештою, практична цінність цієї роботи полягає в утвердженні віри: коли ми знаємо, хто ми є, і бережемо свою спадщину, ми стаємо тією силою, яку “огонь не пече”. Ми стверджуємо: справжня новизна цього пошуку - у розумінні того, що незламність не є статичною рисою, вона є щоденним вибором. Лев Скоп своєю багатогранністю вчить нас головної шевченківської мудрості: вогонь може знищити стіни, але він безсилий проти правди, зафіксованої у слові, фарбах та вчинках вільної людини.

РОЗДІЛ 1. ЖИТТЄПИС

Лев Скоп - визначний український художник, реставратор і мистецтвознавець, творча постать якого нерозривно пов'язана з національною культурною спадщиною України, зокрема міста Дрогобича. Його життєвий шлях, сповнений складних викликів та історичних перипетій, став визначальним чинником у формуванні його самобутнього творчого світогляду(див. додаток 1).

У своїй діяльності Лев Скоп поєднує глибоке розуміння традиції з авторським підходом до візуальної мови. Два провідні напрями його творчості - сучасне сакральне мистецтво та спонтанне асоціативне малярство - відображають прагнення митця осмислити духовні й емоційні стани людини через образ, колір і символіку.

Народився видатний майстер у Львові 1954 року в сім'ї робітників. На запитання, чи була в нього дитяча мрія стати художником, Лев Скоп відповів:

«Якби я хотів кимось бути, то скоріше ніким, тому що мама і тато на заводі працювали. У школі я погано вчився, на вулиці ми сачкували, дурака валяли, всі оцінки погані. Тож яка може бути мрія? Я собі трошки малював, але більше грав на гітарі, навіть рок-групу зробив. Досі записую рок-альбоми, далі музика в мене в житті – кожен день пишу пісні, для мене це спасіння. А от мій брат зранку до ночі малював, в нього була така ціль з дитинства, що він буде художником. І став ним – відомим, нашим, українським, класним. Я пам'ятаю, як свою першу ікону намалював, і це то до смерті не забуду. Мені було десь 16-17 років. У нас вдома образи висіли, тож я взяв картон, але не їх копію робив, а так собі розмовляв, дивився і малював. Намалював, потім прийшов бас-гітарист (ми ж, пацани, вже грали тоді) побачив і каже:

- Слухай, ти можеш мені подарувати?

-Можу, - кажу, - бери.

Він поїхав в Білорусь, там бабуся в нього була. Тоді приїжджає і каже: «Ти знаєш, що сталося? Я привіз той образок, а бабуся як побачила, то почала його цілувати, бігати по хаті, не знала, де поставити, щоб образ спрацював».

Мені так гордо було: я просто намалював, а людина буде молитися. Тоді я собі відчув, що ікони треба малювати. Тож почав їх малювати. Але художником став, коли мені вже було років 22-23, тоді та стихія до мене прилетіла. Це все дуже складно визначити, що таке художник і талант, для мене то стихія. Ніхто не знає, що таке талант чи натхнення. От як стихія приходить, то я одразу починаю малювати абстракції та ікони. Отак в мене сталося.» (інтерв'ю з Левом Скопом, 06.12.2025р.)

З 1978 року він працює художником-реставратором: спершу у Львівській міжобласній реставраційній майстерні, а з 1986 року - у музеї «Дрогобиччина» (див. додаток 7). Власне, цей часовий етап став вирішальним у професійній біографії митця. Дрогобич - як історично значущий осередок сакрального мистецтва - незворотно трансформувався для Скопа у провідний центр творчого натхнення та експериментального пошуку. Робота над реставрацією малярства стародавніх дрогобицьких храмів, дослідження спадщини місцевих майстрів і занурення в унікальну атмосферу міста стали підґрунтям формування його мистецького світогляду. Згодом сам Скоп органічно увійшов до кола явищ, що формують сучасний дрогобицький культурний феномен.

Я запитала в митця: «Що саме в Дрогобичі стало для вас джерелом натхнення?» Художник відповів:

«А потім життя мене так закрутило, що вже Львів мене не захотів і я потрапив у Дрогобич. Почав працювати в церкві Святого Юра, перед тим ще костел реставрував. Коли я приходжу в старі церкви, то одразу хочу їх вивчати, мені цікава історія. Так я вивчав костел, багато статей наукових написав про нього, зробив багато відкриттів. В мене часто так виникає бажання досліджувати. Дізнатися все про ту ікону, церкву чи

вулицю. А коли цікавишся, тобі ці знання відкриваються. В мене так цілий ряд книжок і альбомів вийшов. І це десь така пішла любов від батьків».
(інтерв'ю з Левом Скопом, 06.12.2025р.)

У 2001 році Лев Скоп закінчив Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури в Києві. А також він є автором понад двадцяти персональних виставок і учасником численних регіональних, всеукраїнських та міжнародних виставок, фестивалів і професійних форумів. Активну виставкову діяльність веде з кінця 1980-х років [7].

Новий етап у професійному становленні Левко Скоп розпочав із викладацької діяльності. У період з 1996 по 2011 роки він обіймав посаду старшого викладача на кафедрі сакрального мистецтва Львівської національної академії мистецтв (ЛНАМ). У межах своєї викладацької практики у 2002 році митець започаткував творче об'єднання “Кактус”, що стало платформою для залучення та професійної реалізації молодих художників, активно здійснювало організацію виставкових проєктів, сприяючи поширенню сучасного мистецтва та вибудовуючи зв'язок між академічним середовищем та ширшим культурним простором(див. додаток б).

У 1998 р. Лев Скоп став засновником та викладачем іконописної студії ім. Василя Глібкевича для дітей з інвалідністю дрогобицького товариства “Надія” [7].

На сучасному етапі Лев Скоп активно поширює культуру іконописання не лише в межах України, а й далеко за її кордонами, реалізуючи міжнародну просвітницьку місію.

Він є учасником багатьох знакових міжнародних конференцій з історії та теорії мистецтва, серед яких слід особливо виокремити Всесвітній форум візантологів. Свою просвітницьку місію художник бачить так:

«У світі про нас мало знають... Раніше Чорнобиль нас «врятував», потім футболіст Шевченко нас «врятував», і зараз – війна. І все одно там досі багато хто плутає нас з москалями. А в бібліотеках наших книжок нема. Коли я виступав на міжнародних конференціях , ніхто не знав, що я з

України. Як я в Копенгагені виступав, то в мене була табличка «Україна». Всі питали: а Україна не Росія? Я, звісно, казав, що ні, не Росія. Тоді москалі вислали 100 учасників – а там тисяча загалом була – і оплатили їм все. Ми ж за свій рахунок, чотири чоловіки поїхали від України. За свій рахунок – це коли ти в борги залазиш, бо їдеш на міжнародну конференцію представляти Україну. А всі дивляться на тебе: Україна? А що то таке? Так ще до війни було. Дуже-дуже нас не знають. А культура – це номер один. У світі цінується культура. Державу визначає культура.» (інтерв'ю з Левом Скопом, 06.12.2025р.)

РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ

Лев Скоп є автором близько 150-ти наукових та науково-популярних статей, опублікованих у наукових виданнях та українській пресі. Географія цих публікацій підтверджує широке міжнародне визнання його праць. Серед міст, де були оприлюднені його дослідження, є такі наукові центри як: Київ, Львів, Дрогобич, Луцьк (Україна); Варшава, Ланцут (Польща), Копенгаген (Данія).

У своїй науковій та громадській діяльності Лев Скоп неодноразово був ініціатором проведення низки конференцій. Крім того, митець виступив засновником серії наукових збірників та їхнім постійним упорядником, зокрема “Драганівських читань” (присвячених пам’яті мистецтвознавця Михайла Драгана), “Дрогобицькі храми Святого Юра та Воздвиження Чесного Хреста у дослідженнях”, “Європейське мистецтво”. Його мистецтвознавчі праці є ґрунтовним дослідженням технологічних, естетичних та світоглядних особливостей українського національного мистецтва [12].

Публічна творча активність Лева Скопа розпочалася ще у ХХ столітті. Зокрема, важливим маркером цього періоду стало відкриття персональної виставки митця, що відбулося в 1994 році в одному з залів Львівського музею історії релігії. Ця подія ознаменувала початок систематичної репрезентації його художнього доробку та його інтеграцію у львівське мистецьке середовище.

Про самобутність художнього стилю Лева Скопа свідчать численні рецензії та критичні відгуки відомих експертів і колег по цеху. Так, З. Бервецький пише: *“Левко Скоп, львів’янин за походженням і нинішньою, так би мовити, “пропискою”, вже тривалий час працює реставратором музею “Дрогобиччина”, займаючись не лише порятунком давніх пам’яток сакрального мистецтва, а й ґрунтовно досліджуючи їх, як мистецтвознавець”* [2]. Л. Волошин слушно зауважує: *“...Ви, пане Левку, живете і творите у 17 ст. І хай так буде, бо саме це дає нам можливість краще пізнати наших тогочасних майстрів та їх мистецький світ”*[2].

Особливою рисою творчої постаті Левка Скопа є його унікальний, індивідуалізований художній стиль. Продовження цієї творчої традиції простежується у роботах його вихованців, які навчаються у Студії іконопису імені Василя Глібкевича.

Сам Левко Скоп “неакадемічно” зазначив про свою творчість: *“Не вмію писати віршів, сміюся з правил і вимог, Для мене поетику складає сам Бог”* [2]. У цих словах криється справжня суть його патріотичного духу, що наслідує Шевченка, адже відмова від умовностей і прийняття лише божественного закону - це моральна незалежність, яка робить його дух незламним і дозволяє нести світло (його ікони) туди, де панує найбільша небезпека. Його творчість, як і його громадянська позиція, є абсолютною і непідвладною зовнішнім обставинам — саме тому вогонь його не пече.

Про це свідчить і світоглядна основа творчості Лева Скопа - його глибока релігійна свідомість та християнське віросповідання. Саме це є рушійною силою його мистецької діяльності, а практичним доказом - професійна діяльність митця у сфері іконописання. Ймовірно, завдяки цьому й існує той незрівнянно сильний зв'язок з Господом, що і стає для нього опорою, його непробивною стіною, щитом, який захищає від зла [2].

Лев Скоп вирізняється як особистість, яка вміє відстоювати власну думку та доносити її до широкого загалу, незважаючи на критичний осуд. Він активно долучається до дискусій, зокрема і на складні теми історії та мистецтва. Ця безкомпромісність і моральна стійкість є прямим наслідуванням патріотичного духу Тараса Шевченка. Як і Кобзар, який не боявся кидати полум'яний виклик суспільству та владі, Лев Скоп демонструє, що справжня незламність — це вміння стояти на власній правді. Така позиція є фундаментальною для розуміння теми “Огонь запеклих не пече”: лише той, хто не згинається перед осудом, може протистояти і вогню зовнішніх випробувань.

На тлі відновлення сакрального мистецтва в Галичині (станом на 2016 рік) Лев Скоп справедливо констатує значну кількість іконописних шкіл, зокрема поважну школу в Дрогобичі. Водночас, митець глибоко рефлексує над

проблемами збереження та ідентифікації мистецької спадщини регіону. Саме через понівечену історію та великі втрати не вдалося повною мірою зберегти мистецький доробок минулих віків. Цю болючу тезу мистець-реставратор іконопису і оригінальний художник із Дрогобича Лев Скоп констатує таким чином: *“Прикро, але маючи багатющу малярську спадщину, причому з чітко вираженою еволюцією протягом віків та з регіональними особливостями, — що є феноменом у світовій культурі, — ми так злісно, а, можливо, й сліпо від нього відхрещуємося?”* [5].

Окрім цього, Лев Скоп разом з його прибічниками систематично працює над відновленням та ідентифікацією забутих імен дрогобицьких іконописців XVI-XVIII століть: Федуска маляра із Самбора, Стефана Поповича Медицького, його сина Івана, о. Івана Глібкевича, що залишили по собі значний культурний спадок - іконостаси, розписи, окремі ікони [5].

Історично солеварний промисел у Дрогобичі був ключовою галуззю економіки регіону. Ця діяльність не обмежувалася муніципальним управлінням і була можливою завдяки діяльності приватних підприємців, зокрема італійців. Художник і дослідник Лев Скоп припускає, що місця проживання цих впливових італійських підприємців концентрувалися в центральній частині міста - на нинішній вулиці П. Сагайдачного, яка в історичних джерелах відома під назвою Сніжна. Саме там, ймовірно, існував невеликий храм або каплиця, для якої Стефан Медицький створив образ “Марії Сніжної”. Лев Скоп зазначає, що “Марія Сніжна” - це одна з найпопулярніших чудотворних ікон в Італії, створена у VI столітті для храму Санта-Марія-Маджоре. У XVII столітті завдяки торговельним і культурним контактам з Італією цей мотив набув поширення і на наших теренах [10, с. 413](див. додаток 9).

Особливістю творчої індивідуальності Лева Скопа є його авторська методологія, заснована на використанні спеціальних матеріалів. Як реставровані, так і нові, оригінальні образи та картини митця створені, зокрема, на старовинних гонтових дощечках, використаних із покрівлі церкви. Вони неначе “дихають” духовністю, що робить його творчість такою особливою. Так, саме

гонти виступають визначальним елементом його мистецького “почерку”. Завдяки цьому поєднанню автентичного матеріалу та духовної наповненості, твори Лева Скопа набувають унікальної художньої виразності та глибини(див. додаток 4).

Важливо підкреслити, що Лев Скоп скерував свій творчий потенціал не лише на практичну іконописну діяльність, але й на глибинний пошук та мистецтвознавче дослідження головної святині м. Дрогобича - церкву Св. Юра. Безпосередній вплив на формування його художнього світогляду та його “іконописну працю” має дрогобицький дерев’яний храм. Він вбачає в ньому те, чого простим людям не побачити. Відновлюючи архітектуру забезпечується гарантія на пам’ять у майбутньому [14]. Як і Кобзар, який боровся проти духовного забуття, Скоп розуміє, що збереження національних святинь є фундаментальною умовою для стійкості нації. Ця боротьба за архітектурну пам’ять є, по суті, боротьбою за душу нації, яку вогонь випробувань не зможе обпекти)(див. додаток 8).

Згодом церковний художник-реставратор музею “Дрогобиччина” Лев Скоп здивував мистецький світ своїми здобутками у справі відновлення, вивчення і популяризації національної святині України через низку альбомів про її мистецькі цінності [10, с. 405] (див. додаток 7).

Щодо до історичних внесків Лева Скопа, варто відзначити його участь у дослідженні міської топоніміки Дрогобича. Інтерес художника перетнувся з дослідженням вулиць, яке проводив Роман Пастух, зокрема, щодо походження назви “Горішня Брама”. За твердженням дослідників, колись до міста вели чотири брами: Жупна, Львівська, Замкова та Угорська. Народні перекази говорять про існування ще й Горішньої Брами на однойменній вулиці трохи вище від солеварні, біля будинку 3, №14. У 1989 р. Лев Скоп, працюючи реставратором краєзнавчого музею “Дрогобиччина”, виявив між старовинними іконами церкви Воздвиження Чесного Хреста невеличку ікону на дощечці із зображенням солеварні та брами. Можливо, це і є зображення тієї Горішньої Брами, яка виконувала не лише оборонну роль, але й служила контрольно-

пропускним пунктом для тих, хто вивозив дрогобицьку сіль і їхав на базар... [10, с. 437])(див. додаток 9).

Філософія українського іконопису ґрунтується на пріоритеті внутрішнього змісту над зовнішньою формою, що пояснює широке поширення чудотворних образів. Лев Скоп, як митець і особистість, повністю відповідає цій традиції. Він демонструє байдужість до зовнішніх атрибутів, зосереджуючись на глибинній суті. Він не вражає ні вишуканим одягом, ні вишколеними манерами, та випромінює внутрішню силу, яку відчують усі. Особливо ця “сила” проявилася та отримала значний суспільний резонанс під час творчої зустрічі з художником під назвою “Ікона і війна”, яка нещодавно відбулась у районному народному домі. Цікаво, що дістала вона (сила) й до сердець тих, що перед імпрезою були налаштовані скептично. Спілкування було щирим, невимушеним, без будь-якої показухи, і це вражало [15]. Учасники заходу глибоко відчували мотиви його сакральної творчості та громадянської позиції, що яскраво висвітлює роль іконопису не лише як мистецтва, але й як засобу духовної підтримки умовах військової агресії.

Окрім визначних досягнень в галузі іконопису та мистецтвознавства, Лев Скоп здивував дрогобичан, проявивши себе як самобутній поет. 29 листопада художник засвітив ще одну грань свого таланту - поетичну. Саме цього надвечір'я в бібліотеці ім. В'ячеслава Чорновола він презентував поетичну збірку “Сон в електричці на межі півсвідомості” (2005). Для підтримки вчителя, першу збірку лірики видали студенти Львівської Національної академії мистецтв, художники з “Кактус”, як подарунок вчителю до 50-ти ліття. У 2008 р. вийшла збірка експериментальної поезії “А вони йшли собі”, що була присвячена пам'яті Володимира Корецького, котрий писав та виконував музику на вірші Лева Скопа)(див. додаток 5).

Цей несподіваний аспект його творчої діяльності свідчить про багатогранність його особистості та здатність рефлексувати над духовними та історичними темами не лише через візуальні образи, але й через слово. Більше цього, цей поетичний дар є глибинним наслідуванням патріотичного духу Тараса

Шевченка. Відомо, що для Кобзаря поезія була не просто мистецтвом слова, а могутнім інструментом боротьби, голосом нації, що закликав до свободи і незламності. У важкі часи випробувань, як зазначав Шевченко, мудре і сильне слово стає не менш важливим, ніж зброя. Поезія Лева Скопа - це продовження цієї національної традиції: вона фіксує його громадянську позицію, передає стійкість духу та емоційну правду сучасної боротьби, доводячи, що вогонь випробувань не пече того, хто вміє словом утверджувати істину. Запитавши у митця, як саме мистецтво впливає на збереження нашої української національної культури, я отримала таку відповідь:

«В академії художній, на парах, коли приходили студенти, то моє перше завдання було: напишіть мені досьє про місто чи село, де ви народилися. Підіть до церкви, поговоріть. А потім вони прибігали та дивувалися: “Йой, та в нашому селі то, а в нашому селі той письменник був, а в церкві такі образи”. Люди приходили зі здивуванням – ого, то моє село. А звідки все починається? Село-місто, де ти народився. Це є національне. От до того треба вертатися. Оце національні наші корені». (інтерв'ю з Левом Скопом, 06.12.2025р.)

Незважаючи на те, що публічне представлення поетичного доробку Лева Скопа відбулося відносно пізно, його поетичний дар зародився ще в юності. Юнацькі роки митця пройшли у складному, напівкримінальному промисловому районі Львова, де захист особистої гідності нерідко вимагав фізичного протистояння (нерідко свою честь Левко мусив відстоювати кулаками). Проте, формування його світогляду відбувалося під впливом культурних течій, зокрема міжнародного руху хіпі. Ті “хіпівські барви” проглядають і в збірці “Сон в електричці на межі півсвідомості”, яку він презентував своїм прихильникам і передовсім - прихильницям. Ведучу настільки підхопили Левкові слова, що вона не втрималася: “Якби ви, пане Левку створили секту, я б стала першим адептом...”. Те як доступність та його рівність з людьми допомагає знайти однодумців, на чому акцентується увага [13,16] (див. додаток 5).

Отже, Лев Скоп постає як унікальний феномен у сучасному українському культурному просторі, гармонійно поєднуючи функцію митця, науковця та громадського діяча. Для рідного міста він є ключовим охоронцем матеріальної та духовної спадщини (див. додаток 8,9).

Лев Скоп у повній мірі доводить, що справжня перемога починається з перемоги духу над обставинами. Своєю цілісною, безкомпромісною діяльністю він не лише наслідує патріотичний заповіт Тараса Шевченка, а й прокладає шлях у майбутнє, де духовна свобода та культурна самодостатність є найміцнішим щитом нації. Це остаточно утверджує істину: вогонь запеклих не пече, бо їхня віра у свою правду є сильнішою за будь-яке полум'я.

РОЗДІЛ 3. ДОПОМОГА ФРОНТУ

Активна громадянська позиція Лева Скопа органічно переплітається з його творчою філософією. Забувати про допомогу фронту не можна, адже підтримка захисників - це не лише моральний обов'язок, а й важливий чинник збереження національної культури та ідентичності.

Левкові 59 років припали на період Революції Гідності. З 2013 року він стає учасником та організатором благодійних культурно-мистецьких акцій, зокрема на Майдані, де брав участь у Революції гідності. А з 2014 року - у містах та населених пунктах, які опинились у зоні бойових дій. Натхненник та учасник благодійних акцій "МИТЦІ-ВОЇНАМ". Нагороджений рядом відзнак за волонтерську діяльність [7].

Перебуваючи на Майдані, на який приїхав 24 листопада, Скоп відчув усі труднощі та важкі умови. Жив у творчому бардаку в одному із підвальних приміщень поруч із самим Майданом. Писав ікони. Згодом ікони Пресвятої Богородиці та Святого Миколая освятили у наметі-каплиці на Майдані й подарували людям [6]. Також під час Майдану Левко написав на полотні образ Святого мученика Аскольда, але через чергові атаки Беркуту нелюди спалили капличку, де і була ікона. Проте Левко сказав: *"А давайте я вам намалюю ще одну ікону, але не на полотні, а на дошці з майдану"*. Незламність його духу та трудолюбство стали причинами його досягнень. Панувало таке враження, що сам Господь Бог надихав. Ікону одразу ж було освячено у відновленій каплиці на Майдані, а відтак перенесено у храм на Аскольдовій Могилі [1].

Зоряна Нагірняк про нього пише так: *"У розмові з моїми колегами, військовими журналістами, я дізналася цікаві історії, пов'язані з діяльністю легендарного волонтера зі Львівщини Лева Скопа, який їздить на Схід, аби підтримати наших захисників, дарує їм унікальні іконки, які рятують їх від смерті. А ще цей немолодий уже чоловік у прифронтових зонах облаштовує*

каплички, розписує церкви для воїнів, у напівзруйнованих містах наносить образ на стіни будинків” [9].

Один боєць із Авдіївки зауважує: *“Його розпис справді захищає квартал, по ньому більше не стріляють” [9].*

Торік митець написав величезний образ Пресвятої Богородиці на побитій кулями стіні у Станиці Луганській (див. додаток 3). І це не останній мурал у прифронтових містах.

Поїздки на передову не завжди є безпечними. Проте Лев Скоп не має страху, коли пише образ. Це свідчить про глибоку віру та розуміння ним сакрального мистецтва як духовного щита та служби. Митцю вдається зберігати внутрішній спокій та зосередженість, про що він сам свідчить: *“Я просто хочу бути вільним, своїм у своїй державі. Ви не уявляєте, яка це честь - малювати ікони для воїнів, які захищають нас усіх”*. Чимало маленьких ікон привіз Лев Скоп у дні Великодніх свят із вірою, що вони оберігатимуть наших захисників. Зі своєю дружиною, Тетяною Думан, він організовував аукціони, продавав картини та ікони, а виручені кошти скеровував на придбання тепловізорів для бійців.

Радість Лева Скопа від фінансової підтримки Збройних Сил України через його мистецтво була і є очевидною і слугує додатковим стимулом до його діяльності. Проте, його залученість до потреб захисників не обмежується лише матеріальними внесками. Він також виявив себе як організатор та гуманіст. Підтвердженням цієї глибокої соціальної місії є створення іконописцем у Карпатах реабілітаційного центру для військовослужбовців. У цьому центрі забезпечується комплексна фізична та психологічна допомога, що дає змогу воїнам відновити свої сили та пройти необхідну реінтеграцію після повернення з фронту. Цей проект остаточно закріплює за Левом Скопом статус Людини з великої літери та підкреслює широту його гуманітарного світогляду.

Усе-таки які дивовижні люди живуть у нас в Україні! Без примусу, без чиеїсь вказівки, а так, як велить сумління, як прагне душа, вчиняють вони. Один із них - Лев Скоп. І не нагороди тішать його серце, а бажання допомогти, де це найбільше потрібно. А з Небес його благословляє Господь [9].

Внутрішня сутність Лева Скопа визначається постійною бойовою готовністю: він за натурою - солдат. Саме тому, коли виникає потреба вирушити на схід, він не вагається, а відразу ж збирається в дорогу. Географія його духовної місії вражає: Станиця Луганська, Авдіївка, Бахмут, Старобільськ, Слов'янськ - це далеко не повний перелік міст та містечок, для яких він написав ікони Матері Божої, забезпечуючи сакральний захист воїнам. Хоча більшість ікон на гонті та полотні він створює у своїй майстерні в Дрогобичі, їхнє використання - це чистий акт самопожертви: величезна кількість образів роздаровується воякам, а решта продається на аукціонах, генеруючи мільйонні надходження для армії. Ця діяльність є свідомим вибором. Суми, про які йдеться, могли б бути спрямовані на особисте матеріальне збагачення (будівництво будинку, придбання дорогої машини, престижний курортний відпочинок). Однак, чи відчував би він тоді таку силу благодаті, яку відчуває зараз? Ні! Саме тому він натхненно продовжує малювати. Багато малих ікон на гонті солдати беруть із собою в бій. Багатьох із них вони рятували від смерті [15] (див. додаток 4).

Крім цього, Левко Скоп із початку війни на сході України разом із патріотами-священиками, патріотами-воїнами - на передовій. Бачивши на власні очі проблемні “вузькі місця” у тиловому і оборонному забезпеченні армії, Левко Скоп у молитві і жертвній малярській праці почав писати ікони. У цій духовній рутині йому вміло допомагає його син Михайло. Так, сім'я Скопів створила низку ікон, які виставляє на “духовний аукціон”, оскільки всі виручені від купівлі ікон гроші вона скеровує на фронт. Левко придбав не одне військове спорядження для бійців. Він і надалі продовжує своїм мистецтвом переконувати українців у тому, що державу треба захистити, зберегти від руйнування і знищення [14].

Систематична підтримка війська Левом Скопом також реалізовувалася через його активну виставкову діяльність. Однією з численних благодійних акцій, які організовував митець, була виставка, що відбулася у 2017 році. Виставка-продаж творчих робіт знаного художника з Дрогобича Скопа Лева експонувалась в церкві Різдва Пресвятої Богородиці, що на Сихові. Мета цієї події була чітко

визначена: всі виручені кошти від продажу його робіт маляр передав нашим воїнам, які перебували в АТО [3].

Важливо підкреслити, що громадянська активність Лева Скопа та його активна залученість до допомоги воїнам має довготривалий характер і розпочалася не лише з початку повномасштабного вторгнення, але й одразу після Революції Гідності. Вже тоді він розумів, що допомога фронту є невід'ємною частиною кожного українця. Адже без нашої допомоги б не існувало їх, а без їхнього захисту - нас. Ця філософія взаємозалежності та глибинної єдності тилу і фронту лягла в основу всієї його подальшої благодійної, мистецької та соціальної діяльності, підтверджуючи його принциповість та свідому відповідальність за долю своєї нації. На запитання про його творчі плани, митець відповів:

«У мене нема творчих планів, бо зараз - війна. Хтось порахував, що п'ять чи шість тисяч ікон я намалював з 2014 року. Це легко перевірити: у цій торбі зараз лежить 50 чи 60 зародів, в місяць їх виходить десь 100-200. І це тільки те, що стосується війни, а буває треба намалювати до церкви чи ще кудись. В мене є потреба – малювати ікони, продавати їх, і купляти тепловізори. І це молитва, то я по-чесному роблю, а не перемальовую з листівок. Кожна з них буде інакша. І людям радість несуть ті образочки. Загалом я не планую, живу одним днем. Мені от тільки що одзвонили, попросили ікону зробити. Вчора три дзвінки. Приходив воїн, сидів тут і казав, що має три ікони моїх. Багато людей мають мої ікони. Знайомий бійцям пороздавав, а вони тішаться. Це такі ніби дрібнички, але радість. Так що такі плани у мене – малювати. Війна...треба все що можеш робити. Це така моя місія – робити все для перемоги. А вона від кожного залежить.» (інтерв'ю з Левом Скопом, 06.12.2025р.), (додаток 10).

ВИСНОВКИ

Отже, Лев Скоп є унікальною постаттю, чия діяльність нерозривно поєднує високе сакральне мистецтво з глибокою громадянською відповідальністю. Його внесок виходить далеко за рамки художніх досягнень: він є зберігачем історичної пам'яті Дрогобича, відновлювачем автентичного іконопису (на гонтах) та невтомним волонтером(див. додаток 2).

Починаючи з Революції Гідності, він свідомо поставив свій талант на службу Україні, не вагаючись вирушати у найгарячіші точки (від Станиці Луганської до Бахмута). Його робота під прицілом та багаторічна фінансова самопожертва є втіленням його філософії: без підтримки тилу не існувало б захисників, а без захисту - нас.

Багатогранність його обдарування - це моральний камертон для сучасного українського суспільства. Лев Скоп демонструє, що справжня благодать відчувається не в матеріальних благах, а у свідомій, безстрашній праці на захист своєї нації.

Зрештою, уся багаторічна діяльність Лева Скопа є сучасним, живим підтвердженням теми "Огонь запеклих не пече". Він є героїчною постаттю сьогодення, що успадкувала патріотичний дух Шевченка - дух незламності та безкомпромісної боротьби за свободу. Митець довів, що вогонь війни не може обпекти того, чий дух уже запечений вірою та любов'ю до Батьківщини, а його творчість і самопожертва є невід'ємним внеском у культурну та духовну перемогу українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Баран Я. Свою нову ікону Лев Скоп написав на дошці-документі з Майдану // Високий замок. - 2014. - 27 березня-2 квітня. - №45. - Вкладка Дрогобиччина : С. 3.
2. Бервецький З. Накритий небом і обмотаний піснями // Галицька Зоря. - 1994. - 14 червня. - С. 1– 4.
3. Бичко З. Рукотворні самоцвіти митця // Франковий край. - 2017. - 24 березня. - №12. - С. 8. : фото.
4. Грабовський В. Митці Дрогобича // Сучасність. – 2004. – №1. – С. 147–153.
5. Грабовський В. Митці Дрогобича // Франковий край. - 2016. - 30 вересня. - №39. - С. 8.
6. Елюди. - Київ : Брайт Стар Паблішинг, 2014. - С. 38-39.
7. Ікони : каталог / упоряд. та ред. Т. Думан. - Дрогобич : Коло, 2018. - 112 с. : іл.
8. Кульчицька М. Свята Покрови Лева Скопа дивляться прямо на бойовиків, від них боронись // Вільне слово. - 2015. - 21–27 травня. - №20. - С. 1.
9. Нагірняк З. Диво-ікони рятують наших бійців // Шлях перемоги. - 2017. - 3 травня. - №18. - С. 7 : фото.
10. Пастух Р. Дрогобич і дрогобичани. - Дрогобич : Просвіт, 2021. - С. 308, 405, 413, 437 с. : іл. 48 с.
11. Скоп Л. Війна та ікони : 14 історій з фронту. - Дрогобич : Коло, 2022. - 64 с.
12. Скоп Л. «Датування галицьких ікон XIV–XVI ст. Нариси до методики атрибуції українського церковного малярства». - Дрогобич : Коло, 2017. - 120 с. : іл.
13. Скоп Л. Новий день – старі сліди : Лірика. - Дрогобич : Коло, 2013. - 58 с. : іл.
14. Турмис В. У перемога - дещиця кожного з нас // Галицька зоря. - 2016. - 2 грудня. - №70. - С. 1 : фото.

15. Федан Д. Ікони і війна // Франковий край. - 2017. - 7 квітня. - №14. - С. 8 : фото.
16. Швед І. “Захіпований” простір “півсвідомості” Левка Скопа // Франковий край. - 2016. - 2 грудня. - №48. - С. 8 : фото.
17. The Ukrainians II: історії успіху: 20 інтерв'ю про успіх, ініціативу та відповідальність / упоряд. Т.Прокопишин, В. Беглов, І. Березніцька. - Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. — 272 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1



Лев Скоп

Джерело: <https://hromadske.radio/news/2015/09/22/mytec-stvoryuye-ikony-na-doshkah-shcho-znimayut-z-hramiv-a-vyrucheni-groshi-zhertvuye-armiyi>

Додаток 2



Левко Скоп

Джерело:

https://24tv.ua/ru/naibolshee_priznanie_poluchil_ot_separatistskih_kanalov_lev_sko_p_rasskazal_o_svoih_ikonah_n1136302

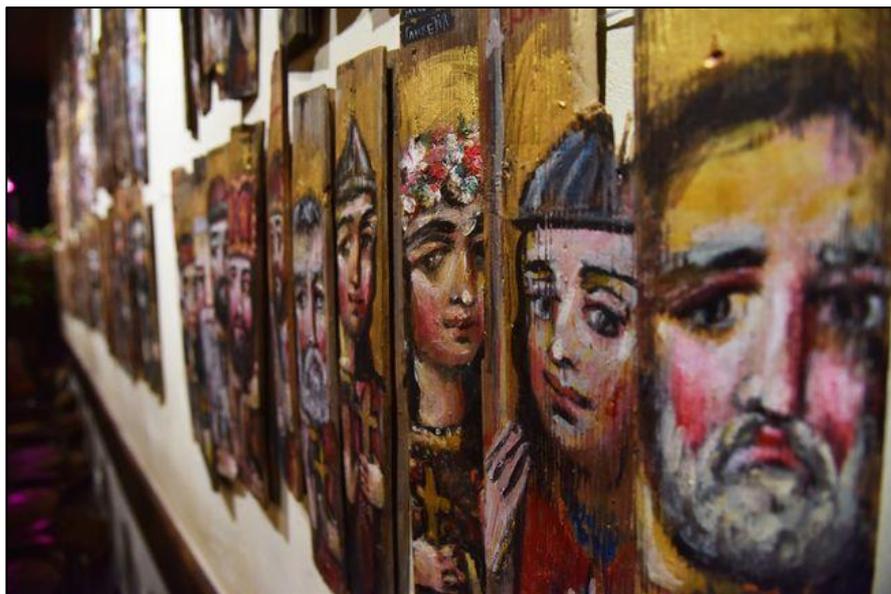
Додаток 3



Образ Пресвятої Богоматері на стіні будівлі Станиці Луганській

Джерело: Кульчицька М. Свята Покрови Лева Скопа дивляться прямо на бойовиків, від них боронись // Вільне слово. — 2015. — 21–27 травня. — №20.
— С. 1. [8]

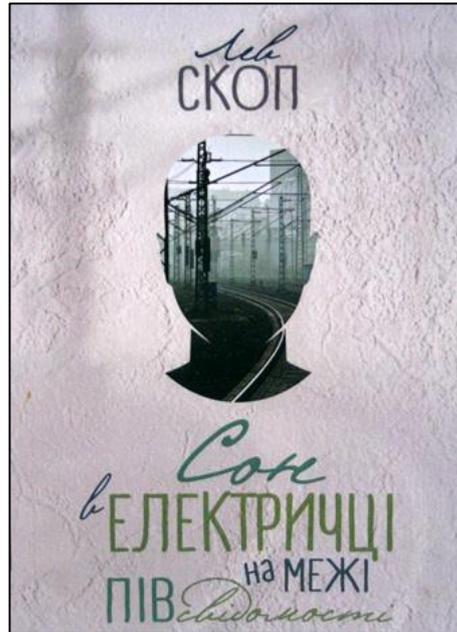
Додаток 4



Гонти Левка Скопа

Джерело: <https://day.kyiv.ua/news/271221-levko-skop-stvoryv-unikalnu-vystavku-iz-365-ikon-na-hontakh-z-khramu>

Додаток 5



Збірка Лева Скопа «Сон в електричці на межі Підсвідомості»

Джерело: https://chasopys-rich.com.ua/2016/12/16/skop-my_prosto/

Додаток 6



Львівська національна академія мистецтв

Джерело: <https://esu.com.ua/article-59589>

Додаток 7



Будівля Державного краєзнавчого музею «Дрогобиччина»

Джерело: <https://karpaty.rocks/derzhavnyy-krayeznavchyy-muzej-drogobychchyna-drogobych>

Додаток 8



Церква святого Юра – Дрогобич

Джерело: https://stezhkamu.com/places/446_cerkva_svjatoho_ura_-_drohobych

Додаток 9



Дрогобицька солеварня

Джерело: <https://www.prostir.ua/?news=istoriya-borotby-drohobychan-za-zberezheniya-svojeji-istorychnoji-ta-arhitekturnoji-pamyatky-solevarni>

Додаток 10



Надія Кіндратів та Левко Скоп під час інтерв'ю, 06.12.2025

Джерело: особистий архів сім'ї Кіндратів